

DET KATOLSKE KIRKESYN

I Oldkirken havde man et helt specielt udtryk: *Ecclesia semper reformanda est* (kirken skal altid reformeres). Sådan tænker vi ikke i dag som klassiske katolikker.

Min mange års pastoral erfaring er, at nok taler vi meget om den katolske kirke og mennesker, der konverterer til den katolske kirke osv. men når jeg kommer mere i personlig kontakt med rigtig mange – også konvertitter, må jeg blot konstatere, at deres opfattelse af den katolske kirke enten er helt forkert eller er meget begrænset. Et resultat er, at kirken også i Danmark langsomt lukkes ned. Hvor er vores børn og unge? Dertil kommer, at den lille kirke i Danmark efterhånden består af, jeg ved ikke hvor mange etniske menigheder, der ofte lukker sig helt om sig selv. Som tidligere generalvikar har jeg virkelig oplevet det.

Mit problem i dag er, at vi ikke tør se disse fakta i øjnene og ærligt tale om dem. Det vil jeg nu forsøge. Mit oplæg er primært at "tegne" et bibelsk billede af kirken. Mine læsere må undskylde mig, når jeg i forløbet bliver nødt til også at anføre "kritiske" bemærkninger om kirken. Den skal jo reformeres.

Mange af vores forståelsesproblemer er koblet sammen med sprogproblemer. Selve ordet 'katolsk' bruges ofte forkert. Ordet 'præst' er heller ikke utvetydigt. Hvad forstår vi ved et 'sakramente'? Ja, endda ordet 'messe' forstår vi ofte anderledes end den teologiske forståelse. Og hvad betyder 'menighed'? Hvad betyder dybest set 'kirke'? Jeg begynder med ordet 'kirke'.

1. Selve det danske ord for kirke og menighed er uklart. Ordet 'kirke', som findes på alle germanske sprog (Kirche, Church), er et "kunstigt" ord. Et begreb, man opfandt i middelalderen, for hvad? For at oversætte det græske nøgleord ekklesia (latin: ecclesia), som igen er en oversættelse af det hebraiske ord qahal, der direkte betyder 'forsamling', og bruges både om civile forsamlinger, men især om liturgiske forsamlinger i templet (det gælder ofte i salmerne). At de første kristne valgte qahal/ekklesia som betegnelse for Guds folk i den nye pagt er tankevækkende. Kirken er en forsamling.

Jødedommen brugte ikke ordet ekklesia men ordet synagoge, som også er græsk og er en oversættelse af det hebraiske ord 'edah, der ligeledes betyder forsamling. De to ord betyder det samme. De klassiske jøder brugte synagoge om deres lokale "menigheder". De kristne brugte stort set ordet ekklesia om deres menigheder. Formodentlig for at skelne en "kristen" synagoge fra en "jødisk" synagoge, selvom de kristne "synagoger" vedkendte sig GT.

Disse sproglige oplysninger skal kaste lys over problematikken. Først vil jeg understrege, at når de kristne i de første generationer kaldte deres "synagoger" for ekklesia, forstod de dem altid som konkrete lokale forsamlinger og ikke som en international organisation. Man skal blot læse de forskellige i tekster i NT for at forstå det. Det tydeligste eksempel har vi fra Johannes Åbenbaring, hvor Jesus "dikterer" syv breve til syv kirker i Lilleasien og slutter hvert brev med den samme sætning: *"Den, som har øre, skal lytte til, hvad Ånden siger til kirkerne"* (Åb. 2,7 m.fl.). Jesus omtaler ikke Kirken, men kirkerne. Når der her og der tales om Kirken, skal det ikke forstås som en universel synlig størrelse, men som kirkens væsen, der skal genfindes i alle lokale kirker.

Hvis vi derfor forstår ordet kirke (ekklesia) som en universel Kirke, der er opdelt i underkirker (bispedømmer), så tænker vi forkert! Det bliver ikke bedre, at vi i kirkens verdenssprog har opfundet det nye ord Church / Kirke og ikke bruger det græske ord ekklesia som på de latinske sprog: *église* osv. Vi skal altid passe på de ord, vi bruger.

2. Det næste problem i vores kirkesprog er, at ordet 'kirke' / ekklesia er blevet hovedbegrebet i vores forståelse af det at være kirke: Vi "taler" om 'den katolske kirke', 'den ortodokse kirke', 'den anglikanske kirke', 'den danske folkekirke' osv. Studerer man NT, er det ikke de ord, der "definerer" kirken. Kirken kaldes hverken ortodoks, katolsk eller evangelisk i vores forstand. Sådan talte man ikke i oldkirken: Kirken var både ortodoks, evangelisk og katolsk. Vi må derfor prøve at forstå, hvordan de første kristne beskrev det at være "kirke". Vores kirkesyn er stort set afhængig af Middelalderens kirkesyn, som ikke er det originale.

Matthæus bruger kun én gang ordet ekklesia/kirke i sit evangelium. Og det er i den berømte tekst om Petrus: *"Jeg siger dig, at du er Petros, og på denne petra vil jeg bygge min ekklesia (kirke)"* (16,18). Hvad betyder ekklesia / kirke her? Jeg tror, at evangelisten bruger dette ord for at forbinde "kirken" med Guds folk (forsamling), som fik sin start i ørkenen. Med andre ord: 'kirken' er det nye Guds folk, som Jesus vil opbygge.

Jesus bruger ordet petra (klippe) om sin egen lære, som skal være grundlaget for de enkelte disciples liv: *"Enhver som hører disse mine ord, og handler efter dem, ligner en klog mand, som bygger sit hus på klippen"* (Matth. 7,24). Jesus bruger det samme ord om det fundament, kirkens skal bygges på. Konklusionen må derfor være, at "klippen" er Jesu lære, som vi skal bygge vort hus på, ligesom Jesus bygger kirken på sin lære (og ikke på Petros). Det er på Peters og de andre tolv disciples bekendelse, at Jesus er Kristus, at Jesus vil bygge sin 'kirke'. Sagt med andre ord: Jesus er både Kristus, jødernes endelige konge, men også den nye Moses, som Moses selv har forudsagt skal efterfølge ham (5. Mos. 18,15). Den berømte tekst om Peter som klippen Matth. 16,18, Kristus vil bygge sin kirke på, handler ikke om paveembedet, men om apostlenes tro på Jesus som Kristus.

3. Lukas beskriver i detaljer, hvordan den første kirke i Jerusalem, som vi kan kalde modernemenigheden, var opbygget og fungerede i praksis: *"De var udholdende i apostlenes undervisning og i fællesskabet, i brødets brydelse og i bønnerne"* (AG 2,42). Pinsedag konverterede ca. 3000 mennesker (jøder?) (AG 2,41) til kristendommen. Det var første og fremmest de tolv apostle, der havde ansvaret for at bygge denne "kristne synagoge" op i Jerusalem. Der angives fire elementer, som skal forstås som det, vi nu kan kalde det apostolske grundlag: 1/ undervisning i Jesu lære, 2/ fællesskabet, nu skulle de leve som en familie, 3/ og hjemme skulle de holde fælles familiemåltider, sikkert også eukaristi, 4/ og hjemme skulle de holde bedemøder med liturgien i templet som forbillede. Disse fire elementer er den lokale kirkes struktur. Det er kirkens væsen.

Vi kan drage den konklusion, at når apostlene eller andre forkyndte evangelium rundt omkring i datidens verden, skulle de, hvis evangeliet blev modtaget bygge lokale kirker op på samme grundlag. Det giver Lukas eksempler på i resten af AG.

Således beskrives kirkens missionsstrategi. For at en lokal kirke gennem alle tider kan være en sand apostolsk kirke, skal den indeholde alle fire elementer. Men det fremgår også af forskellige bibelske tekster, at de enkelte lokalkirker skal udgøre et fællesskab med hinanden. Senere i kirkens historie opretter man, måske inspireret af det romerske riges organisation, kirkeprovinser for at gøre de lokale kirker i et bestemt område solidariske.

Kirken er derfor ikke en international organisation, men et åndeligt fællesskab af lokale kirker. Ignatius af Antiokia skriver i sit brev til kirken i Rom (o.107), at kirken i Rom sidder som vært i kirkernes 'agapemåltid'. Han sammenligner på denne måde de lokale kirkers fællesskab med et kærlighedsmåltid. Et smukt billede på kirkens fællesskab. Men vi skal lægge mærke til, at det ikke er kirkens biskop (paven), der sidder ved bordenden som værten, men kirken! Det er kirken, der kommer før embedet, selv paveembedet. Forstår vi i dag kirken som et fællesskab af lokale kirker? Eller er den en international organisation, der er delt op i provinser?

4. Andre tekster i NT taler om kirken som en levende organisme, nemlig Kristi legeme (1.Kor. 12. Ef. 4,1-16). Og som et tempel (1. Pet. 2,1-7) på jorden og i himlen (Hebr. 12,22-24). Den er Guds nye folk (Åb. 12), der lever i ørkenen (denne verden), men den er også det nye Jerusalem (Åb. 21). Den er Kristi brud (Joh. 2,1-12. 19,25-30. Ef. 5,21-33. Åb. 12. 21).

Disse forskellige billeder skal fortælle os om kirkens sande væsen, som er et virkeligt mysterium. Den overnaturlige identitet kommer til udtryk i de lokale kirker gennem hele kirkehistorien på den ene og den anden måde. Kirkens måde at organisere sig på er sekundær og relativ, så vi må ikke identificere den kirke, der her og nu er synlig på den og den måde med selve kirkens væsen.

Hvis ikke vi derfor ser på kirken med Guds øjne, forholder vi os forkert til den – både som troende, men også som embedspersoner. For at forstå dette mysterium må vi finde sandheden i Bibelen. Det er det eneste sted, hvor kirkens mysterium er fuldt og helt defineret.

5. Det er ikke kirken, der skal have en central plads i vores trosliv, men kirkens Herre, Messias, dens hoved, dens brudgom og den evige ypperstepræst (jfr. hele Hebr.). Hvis han får den, vil vi lidt efter lidt opdage, hvem vi er, som hans sande kirke, og vort forhold til hinanden som Guds familie, som vores brødre og søstre. Kirkens sande væsen kommer til udtryk på forskellig vis gennem os, som er Kristi legeme med forskellige lemmer og organer. Ligesom vort fysiske legeme også består af usynlige organer, men som måske er mere livsvigtige for det end de synlige lemmer, således består iflg. Paulus kirken af mange lemmer og organer, som er indordnet under hinanden, men nogle er også usynlige men livsvigtige. Som Paulus tydeligt belærer os i 1. Kor. 12-14 har kirken mange forskellige lemmer for at kunne være kirke. Men det er Faderen og Sønnen og Helligånden, der skaber dette legeme og bygger det op. Alle kirkens medlemmer har en af Gud givet bestemt plads på kirkelegemet. Grundmodellen for kirken er organismen. Hele kirken er helt afhængig af medlemmernes åndelige sundhed og vitalitet. Det ikke embedsstrukturen, der er det vigtigste, siger Paulus i 1. Kor. 12.

6. Den bibelske tekst, der i denne forbindelse sammenfatter det sande kirkesyn, er brevet til Efeserne kap. 4:

V 11 Og han har givet os nogle som apostle, andre som profeter, andre som evangelister og andre som hyrder og lærere

V 12 for at udruste de hellige til at gøre tjeneste, til at opbygge Kristi legeme, V 13 indtil vi alle når frem til enheden i troen og i erkendelsen af Guds søn, til at være et fuldkomment menneske, som er vokset, så det kan rumme Kristi fylde;

KOMMENTAR: De forskellige tjenester i kirken har til formål at gøre det muligt for de kristne, som kaldes 'de hellige', at opbygge – ikke kirken – men Kristi legeme, altså være levende lemmer på kirken som en organisme. Formålet med denne proces er, at vi når frem til en ægte enhed i troen, som betyder at kende Kristus på den rigtige måde, så vi som organisme kan være fyldt af Kristi ånd. Kirken er altså ikke et system, men en organisme, som er tilstede lokalt, for ellers kan de troende ikke effektivt blive Kristi legeme, hans familie. De fire tjenester, som omtales, peger også på kirken som et lokalt fællesskab. I denne forbindelse behøver jeg ikke nærmere at definere, hvori de består, kun understrege, at 'læreembedet' i en eller anden udgave er dominerende. Kristus taler til os på forskellig vis. Han er læreren. Undervisning i, hvad sand kristendom er, er forudsætning for, at de troende kan udføre deres tjeneste, og at kirken på stedet kan blive "et fuldvoksnet menneske", et autentisk udtryk for kirkens herre og brudgom. Hvis det systematiske læreembede ikke fungerer, kan troen ikke udfolde sig, og de kristne kan ikke få Kristi legeme til at

vokse og udvikle sig. Det er ikke embedet i kirken, der skal bygge kirken op (heller ikke paven), men de troende. Måske forklare denne sandhed kirkens aktuelle problem.

7. Kirkens hovedproblem i dag er nok derfor den såkaldte 'synodalitet', som pave Frans har sagt er kirkens væsen. Men hvad betyder ordet 'synode'? Det har jeg faktisk skrevet om i Katolsk Orientering, da det blev aktuelt. Når jeg læser de mange teologiske artikler om synodalitet er min konklusion næsten altid, at man ikke bruger ordet 'synode' rigtigt, kirkehistorisk forstået. I dag definerer man det som "en fælles vandring". Men hvem skal vandre, og hvorhen skal vi vandre? 'Synode' betyder ganske enkelt en "sammenkomst". Det kan være i de lokale kirker, det kan være i kirkeprovinserne eller i den universelle kirke. Teologisk kan man definere 'synode' som 'Helligåndens forum', Helligåndens organ i kirken, hvor kirkens Ånd kan komme til orde; som det fremgår af kirkehistoriens første synode, der fandt sted i Jerusalem (o. 50): "*Helligånden og vi har besluttet ...*" (Ap.G. 15,28). Denne konkrete forbindelse mellem os som et kristent fællesskab og Helligånden er i praksis gået tabt i vort syn på det at være kirke. Vi forstår ikke virkeligt, hvad det vil sige at være Kristi kirke, at være Helligåndens miljø. Vi tænker institutionelt og organisatorisk og ikke bibelteologisk. Derfor sagde pave Johannes XXIII, at vi skal have en ny pinse.

Takket være især pave Johannes Paul II kan vi nøgternt og ydmygt gå ind i det nye årtusind og reformere kirken grundlæggende, inkl. paveembedet, i overensstemmelse med Guds Ord og blive en sand kirke. Bibelen er kirkens lærebog. Der står alt det, vi skal vide om kirken.

03 07 2026

LM (præst i 65 år)